E 15847

Eesti-maa rahwa

Kalender

ehk

Täht-raamat

1891

aasta peale.

Tallinnas.

J. H. Gresseli trük ja kulu.

Ostan igal ajal elusaid wanu ja noori anisid, **partisid,** kalkunid, kanu, tedresid, **mõtusid,** põldpüisid, **rabakanu,** kaarnaid, kiwikullisid, öökullisid, **kurgesid,** toonekurgesid, metsparta, metsanisid ja luikesid, **põdrasid,** hirwesid, metskitsesid, **ilwesid, hunta, karusid, jäneseid** ja köiksugu muid metselajaid ja sulgloomasid.

Eugen Block.

Esimene sulgloomade kaswatamise asutus

Tallinnas,

Suure Pärnu maantee ääres № 436.

Печатать позволяется. Полиціймейстеръ Нотбекъ.

369

Eesti-maa rahwa

Kalender

ehk

Täht-raamat

1891

aasta peale, pärast meie

Issanda Jeesuse Kristuse sündimist.

Sel aastal on 365 päewa.

STUD. SOC. STUD. GYMNASIUM. DORPATENS.

Tallinnas.

J. H. Gresseli trük ja kulu.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 16 Іюня 1890 г.

Märkide seletamine.

 Noor=kuu. Täis=kuu.

 Essimene weerend. Wiimne weerend.

p. päraft. e. l. enne lõunat.
p. l. päraft lõunat. P. Püha.

Aasta muutmiseb.

Kewade hakkab 8. Paasto=kuu päewal, kellu 11 p. l. Siis on päew ja öö ühe pitkused.
Sui hakkab 9. Jaani=kuu päewal, kellu 7 p. l. Siis on meil keigepitkem päew.
Sügise hakkab 11. Mihkli=kuu päewal, kellu 10 e. l. Siis on jälle päew ja öö ühe pitkused.
Talwe hakkab 10. Jõulu=kuu päewal, kellu 5 e. l. Siis on meil keigelühem päew.

Jõulu ja Wastla=päewa wahel on: 10 nädalat.

Päewa= ja kuu=warjutamiseb.

Sel aastal on kaks päewa= ja kaks kuu=warjutamist; nendest on meie maal nähtaw: 11. Lehe=kuu p. täieline kuu=warjutamine, hakatus p. l. kell 6, 21 min., lõpetus õhtu kell 9, 57 min. 25. Lehe=kuu p. päraft lõunat jäuline päewa=warjutamine. 4. Talwe=kuu p. täieline kuu=warjutamine, hakatus homiku kell 0, 14 min., lõpetus kell 3, 43 min.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu
38177

Ajaarw sel aastal.

Päraft meie kalli Jsanda Jeesuse Kristuse sündimist on tänawu aasta	1891
Maailma loomisest	5840
Wene=riigi hakkatusest	1029
Päraft ristiusu tulemist Riamaale	700
Päraft Tallinna ülesehitamist	672
Et raamatuid hakkati trükima	451
Päraft Lutteruse õige usu üleswõtmist	374
Päraft wana katku	234
Päraft seda, kui Toompä põlend	207
Päraft suure nälja hakkatust Ria= ja Tallinna=maal	195
Päraft Peterburgi linna ehitamist	188
Päraft teist katku	181
Päraft seda, kui meie maa Wene=riigi walits. alla sai	181
Päraft Tartu suure=kooli alustamist	89
Et Eesti=maal priiust kuulutati	74
Et Lihwlandi=maal priiust kuulutati	71
Päraft Jumalateenistust uue kiriku=seaduse järel	57
Päraft meie suure armulise Keisri Herra **Aleksander III.** Aleksandrowitsi sündimist	46
Päraft Krimmi sõa hakkatust	38
Päraft wiimse hinge kirjutust	33
Et Wene=maal priiust kuulutati	30
Päraft seda, kui Keisri Herra **Aleksander III.** hakkas walitsema	11

Kaks ristikest (**) nädala päewa aru=numri ees tähendawad, et on kiriku= ehk kroonu=püha, mis kirikus pühitsetakse; üks ainus (*) tähendab, et on mälestuse püha, mis kirikus ei pühitseta, aga mil kohut ja kooli ei peeta.

Januarius.

Kristuse ümberleikamiſest. Luuk. 2, 21.

**1 Teiſip.	**Neäri päew**	
	Aita Jumal!	
2 Keſknäd.	Aabel, Seet	Kaunis
3 Neljap.	Enok	
4 Reede	Metuuſala	
5 Laup.	Siimon	7, 54′ e. l.

Targad Hommiku maalt. Matt. 2, 1—12.

**6 Pühap.	**3 Kuninga P.**	
7 Esmasp.	Julianus	kange
8 Teiſip.	Erart	
9 Keſknäd.	Peatus	
10 Neljap.	**Paawli päew**	
11 Reede	Ewraim	külm.
12 Laup.	Rein	

Jeeſus 12 aastat wana. Luuk. 2, 41—52.

13 Pühap.	**1 P. p. 3 K. P.**	2, 5′ e. l.
14 Esmasp.	Robert	
15 Teiſip.	Tiirik	Külmad

Neäri-kuu.

16 Keſknäd.	Kisbert	
17 Neljap.	**Tönise päew**	tuuled
18 Reede	Aksel	
19 Laup.	Saara	ja

Pulmad Kaana-linnas. Joan. 2, 1—11.

20 Pühap.	**2 P. p. 3 K. P., Waab. Seb.**	
21 Esmasp.	Neeto	6, 22′ e. l.
22 Teiſip.	Madlena	
23 Keſknäd.	Lotta	lumeſadu.
24 Neljap.	Timoteus	
25 Reede	**Paawli ümb.**	
26 Laup.	Polikarpus	Heitlik

Pealikuſt Kapernauma-linnas. Matt. 8, 1—13.

27 Pühap.	**3 P. p. 3 K. P.**	
28 Esmasp.	Kaarel	3, 52′ e. l.
29 Teiſip.	Saamuel	
30 Keſknäd.	Adelgund	ilm.
31 Neljap.	An	

1. kuu p. päew tõuſeb kell 8, 50 min., weereb kell 3, 29 min.
11. " " " " 8, 33 " " " 3, 52 "
21. " " " " 8, 11 " " " 4, 18 "

Webruarius.

1 Reede	Piirit	
*2 Laup.	**Küünla päew**	Külmad

Kristus sunnib tuuled. Matt. 8, 23—27.

3 Pühap.	**1 P. p. 3 K. P.**	8, 9′ p. l.
4 Esmasp.	Weronika	
5 Teisip.	Agata	lumesaosed
6 Kesknäd.	Toora	
7 Neljap.	Rikart	ilmad.
8 Reede	Salomon	
9 Laup.	Polli	Selge

Umbrohust. Matt. 13, 24—30.

10 Pühap.	**5 P. p. 3 K. P.**	taewas
11 Esmasp.	Eedo	8, 58′ p. l.
12 Teisip.	Eulalia	
13 Kesknäd.	Elwine	ja
14 Neljap.	Walentin	
15 Reede	Waustiina	wäike
16 Laup.	Juula	

Küünla-kuu.

Wiina-mäest. Matt. 20, 1—16.

17 Pühap.	**9 P. e. K. ül. P.**	külm.
18 Esmasp.	Konkordia	
19 Teisip.	**Siimon Ap.**	9, 17′ p. l.
20 Kesknäd.	Egarius	
21 Neljap.	Esaias	Pehme
22 Reede	**Peetri päew**	ilm,
23 Laup.	Miina	wahel

Külwi mehest. Luuk. 8, 4—15.

24 Pühap.	**8 P. e. K. ül. P., Madise p.**	
25 Esmasp.	Wiktorius	ka
**26 Teisip.	Nestor	1, 30′ p. l.
27 Kesknäd.	Leander	
28 Neljap.	Justus	tuult.

1. kuu p. päew tõuseb kell 7, 46 min., weereb kell 4, 46 min.
11. " " " " 7, 19 " " " 5, 11 "
21. " " " " 6, 49 " " " 5, 34 "

Martsius.

*1 Reede	Albinus	
**2 Laup.	Medea	Heitlikud

Pimedast tee ääres. Luuk. 18, 31—43.

3 Pühap.	**Paastu Püha**	tuulsed
4 Esmasp.	Adrian	
5 Teisip.	**Wastla päew**	 10, 50′ e. l.
6 Kesknäd.	**Tuhka päew**	
7 Neljap.	Perpeetua	ja
8 Reede	**Pööri päew**	
9 Laup.	Prudensius	külmad

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

10 Pühap.	**1 P. Paastus**	ilmad.
11 Esmasp.	Konstantin	
12 Teisip.	Kregoor	
**13 Kesknäd.	**Palwe päew**	 2, 51′ p. l.
14 Neljap.	Sakarias	
15 Reede	Matilde	Pehmed
16 Laup.	Aleksander	

Kananea naeset. Matt. 15, 21—28.

17 Pühap.	**2 P. Paastus**	uduſed

Paastu-kuu.

18 Esmasp.	Gabriel	
19 Teisip.	Josep	ilmad
20 Kesknäd.	Olga	
21 Neljap.	Pent	 8, 10′ e. l.
22 Reede	Raawael	
23 Laup.	Tiits	ja

Kristus ajab kuratid wälja. Luuk. 11, 14—28.

24 Pühap.	**3 P. Paastus**	
25 Esmasp.	**Paasto Mar. p.**	lumesadu.
26 Teisip.	Manuel	
27 Kesknäd.	Kustaw	 10,37′ p. l.
28 Neljap.	Kiideon	
29 Reede	Kiido	Hea
30 Laup.	Adonis	

5000 meest söödetakse. Joan. 6, 1—15.

31 Pühap.	**4 P. Paastus**	ilm.

1. kuu p. päew tõuseb kell 6, 22 min., weereb kell 5, 59 min.
11. " " " " 5, 52 " " " 6, 22 "
21. " " " " 5, 22 " " " 6, 46 "

Aprilis.

1 Esmasp.	Karjalaskm. p.	Wahel
2 Teisip.	Pauline	
3 Kesknäd.	Werdinand	wihma
4 Neljap.	Ambrosius	3, 20′ e. l.
5 Reede	Maksim	
6 Laup.	Kölestin	ja

Jeesus kiwidega wisatud. Joan. 8, 46—59.

7 Pühap.	**5 P. Paastus**	
8 Esmasp.	Liborius	lumesadu.
9 Teisip.	Pogislaus	
10 Kesknäd.	Esekiel	Wilud
11 Neljap.	Leo	
12 Reede	Julius	6, 45′ e. l.
13 Laup.	Justinus	

Kristuse sisseseõitmisest. Matt. 21, 1—9.

**14 Pühap.	**Palmi Püha, Künni päew**	
15 Esmasp.	Olimpia	
16 Teisip.	Karisius	ilmad.

Jüri-kuu.

17 Kesknäd.	Rudolw	Umbne
**18 Neljap.	**Suur Neljap.**	
**19 Reede	**Suur Reede**	3, 31′ p. l.
20 Laup.	Jakobina	

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1—8.

**21 Pühap.	**Ülestõusmise P.**	ilm.
**22 Esmasp	**2 Püha**	
*23 Teisip.	**Jüri päew**	
*24 Kesknäd.	Albert	Tulewad
*25 Neljap.	**Markuse päew**	
*26 Reede	Etsekias	7, 55′ e. l.
*27 Laup.	Anastasius	

Kinnipandud uksest. Joan. 20, 19—31.

28 Pühap.	**1 P. p. ül. P.**	sojad
29 Esmasp.	Reimund	
30 Teisip.	Erast	päewad.

1. kuu p. päew tõuseb kell 4, 54 min., weereb kell 7, 9 min.
11. " " " " 4, 26 " " " 7, 34 "
21. " " " " 3, 59 " " " 7, 55 "

Majus.

1 Kesknäd.	Wolbri päew	Sojad
2 Neljap.	Sigismund	
3 Reede	†Leidmine	8, 44′ p. l.
4 Laup.	Tiio	

Heast karjatsest. Joan. 10, 12—16.

5 Pühap.	2 P. p. ül. P.	päewad.
**6 Esmasp.	Susanna	
7 Teisip.	Ulrika	
8 Kesknäd.	Laas	Wihma.
*9 Neljap.	Nigulas	
10 Reede	Kordian	
11 Laup.	Pankratsius	8, 5′ p. l.

Ürikese aja pärast. Joan. 16, 16—23.

12 Pühap.	3 P. p. ül. P.	
13 Esmasp.	Serwatsius	Heitlik
14 Teisip.	Kristjaan	
**15 Kesknäd.	Sohwi	
16 Neljap.	Peregrinus	ilm.
17 Reede	Anton	

Lehe-kuu.

18 Laup.	Erik	8, 34′ p. l.

Kristuse äraminemisest. Joan. 16, 5—15.

19 Pühap.	4 P. p. ül. P.	Wilud,
20 Esmasp.	Pil	
21 Teisip.	Pontusine	aga
22 Kesknäd.	Miili	
23 Neljap.	Tesiderius	head
24 Reede	Ester	
25 Laup.	Urbanus	6, 5′ p. l.

Sigest palumisest. Joan. 16, 23—30.

26 Pühap.	5 P. p. ül. P.	ilmad.
27 Esmasp.	Peet	
28 Teisip.	Willem	
29 Kesknäd.	Mart	Wihma
**30 Neljap.	Taewa min. p., (Suur † päew)	ja
31 Reede	Petronella	tuult.

1. kuu p. päew tõuseb kell 3, 35 min., weereb kell 8, 19 min.
11. " " " " 3, 13 " " " 8 42 "
21. " " " " 2, 57 " " " 9, — "

Junius.

1 Laup.	Kotskal	Kaunid
Rõõmustajast Waimust. Joan. 15, 26—16, 4.		
2 Pühap.	6 P. p. ül. P.	2, 14′ p. l.
3 Esmasp.	Rasmus	
4 Teisip.	Tarius	sojad
5 Kesknäd.	Poniwatsius	
6 Neljap.	Artemius	ilmad
7 Reede	Lukretsia	
8 Laup.	Medardus	toowad
Pühast Waimust. Joan. 14, 23—31.		
**9 Pühap.	Neli Pühi, Pitkem päew	
**10 Esmasp	2 Püha	6, 52′ e. l.
11 Teisip.	Parnabas	
12 Kesknäd.	Pasilides	mürista=
13 Neljap.	Tobias	mist
14 Reede	Waleerius	
15 Laup.	Wiidi päew	ja
Jeesus ja Nikodemus. Joan. 3, 1—15.		
16 Pühap.	3 ainu Jum. P.	wihma.

Jaani-kuu.

17 Esmasp.	Nikander	0, 55′ e. l.
18 Teisip.	Homerus	
19 Kesknäd.	Kerwasius	Wilud
20 Neljap.	Wlorentin	
21 Reede	Rael	
22 Laup.	Karolina	ilmad.
Rikkast mehest. Luuk. 16, 19—31.		
23 Pühap.	1 P. p. 3 a. J. P.	
**24 Esmasp	Jaani päew	5, 38′ e. l.
25 Teisip.	Webronia	
26 Kesknäd.	Jeremias	Kallid
27 Neljap.	Ladislaus	
28 Reede	Josua	sojad
*29 Laup.	Peetri Paawli p.	
Suurest õhtusöömaajast. Luuk. 14, 16—24.		
30 Pühap.	2 P. p. 3 a. J. P.	päewad.

1. kuu p. päew tõuseb kell 2, 46 min., weereb kell 9, 14 min.
11. " " " " 2, 45 " " " 9, 19 "
21 " " " " 2, 52 " " " 9, 15 "

Julius.

1 Esmasp.	Teobald	
2 Teisip.	**Heina Maria p.**	7, 8′ e. l.
3 Kesknäd.	Kornelius	
4 Neljap.	Ulrik	Mürista=
5 Reede	Anselm	
6 Laup.	Hektor	mine

Kadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.

7 Pühap.	**3 P. p. 3 a. J. P.**	wihmaga.
8 Esmasp.	Kilian	
9 Teisip.	Kirillus	3, 34′ p. l.
10 Kesknäd.	7 Wenda	
11 Neljap.	Eleonora	Wäga
12 Reede	Hindrek	
13 Laup.	**Mareta päew**	palawad

Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

14 Pühap.	**4 P. p. 3 a. J. P.**	päewad.
15 Esmasp.	**Apost. jagam.**	
16 Teisip.	August	6, 12′ e. l.
17 Kesknäd.	Aleksius	

Heina-kuu.

18 Neljap.	Rosina	Mürista=
19 Reede	Wriderika	
20 Laup.	Elias	mist,

Rohkest kalasaagist. Luuk. 5, 1—11.

21 Pühap.	**5 P. p. 3 a. J. P.**	rahet
**22 Esmasp	**Maria Mahd.**	
23 Teisip.	Oskar	6, 52′ p. l.
24 Kesknäd.	Kristiina	
25 Neljap.	**Jaakobi päew**	ja
26 Reede	Anna	
27 Laup.	Marta	wihma.

Wariseeride õigusest. Matt. 5, 20—26.

28 Pühap.	**6 P. p. 3 a. J. P.**	
29 Esmasp.	**Oolowi päew**	Tuult.
30 Teisip.	Abdon	
31 Kesknäd.	Kristwrid	10, 51′ p. l.

1. kuu p. päew tõuseb kell 3, 7 min., weereb kell 9, 3 min.
11. " " " " 3, 26 " " " 8, 45 "
21. " " " " 3, 48 " " " 8, 23 "

Augustus.

1 Neljap.	Peetri wang.	
2 Reede	Hannibal	Tulewad
3 Laup.	Eleasar	

4000 meest söödetakse. Mark. 8, 1—9.

4 Pühap.	7 P. p. 3 a. J. P.	
5 Esmasp.	Oswald	head
**6 Teisip.	Eugenius	
7 Kesknäd.	Aline	11, 8′ p. l.
8 Neljap.	Kerhard	
9 Reede	Romanus	ilmad.
10 Laup.	Lauritse päew	

Wale prohwetidest. Matt. 7, 15—23.

11 Pühap.	8 P. p. 3 a. J. P.	
12 Esmasp.	Klara	Heitlikud
13 Teisip.	Ello	
14 Kesknäd.	Eusebius	1, 49′ p. l.
**15 Neljap.	Rukki Maria p.	
16 Reede	Isak	ilmad.
17 Laup.	Wilibald	

Leikuse-kuu.

Ülekohtusest maja-pidajast. Luuk. 16, 1—9.

18 Pühap.	9 P. p. 3 a. J. P.	Tuulsed
19 Esmasp.	Seebald	
20 Teisip.	Pärnard	päewad.
21 Kesknäd.	Ruut	
22 Neljap.	Wilibert	9, 56′ e. l.
23 Reede	Sakeus	
24 Laup.	Pertli päew	Wilud

Jerusalemma ärarikmisest. Luuk. 19, 41—48.

25 Pühap.	10 P. p. 3 a. J. P.	
26 Esmasp.	Irenäus	ilmad
27 Teisip.	Kebhard	
28 Kesknäd.	Augustin	wihmaga.
*29 Neljap.	Joan. hukkamin.	
**30 Reede	Penjamin	0, 47′ p. l.
31 Laup.	Rebekka	

1. kuu p. päew tõuseb kell 4, 9 min., weereb kell 7, 59 min.
11. " " " " 4, 36 " " " 7, 27 "
21. " " " " 4, 58 " " " 6, 58 "

September.

Wariseeriſt ja tölneriſt. Luuk. 18, 9—14.

1 Pühap.	11 P. p. 3 a. J. P.	Head
2 Esmasp.	Liisa	
3 Teisip.	Reinard	sojad
4 Kesknäd.	Kai	
5 Neljap.	Mooses	
6 Reede	Magnus	6, 43′ e. l.
7 Laup.	Regina	

Kurdiſt ja keeletumaſt. Mark. 7, 31—37.

*8 Pühap.	12 P. p. 3 a. J. P., Maria sünd.	
9 Esmasp.	Pruno	sügised
10 Teisip.	Sostenes	
11 Kesknäd.	Pööri päew	ilmad.
12 Neljap.	Sirus	
13 Reede	Amatus	0, 47′ e. l.
*14 Laup.	† ülendamine	

Preeſtriſt ja lewiitiſt. Luuk. 10, 23—37.

15 Pühap.	13 P. p. 3 a. J. P.	
16 Esmasp.	Leontina	Tuulsed

Mihkli-kuu.

17 Teisip.	Josepina	uduſed
18 Kesknäd.	Kottlob	
19 Neljap.	Werner	päewad.
20 Reede	Wausta	
21 Laup.	Matteuse päew	2, 37′ e. l.

Kümneſt pidali-töbiſeſt. Luuk. 17, 11—19.

22 Pühap.	14 P. p. 3 a. J. P.	Heitlik
23 Esmasp.	Osea	
24 Teisip.	Joann. saam.	
25 Kesknäd.	Kleowas	ilm.
*26 Neljap.	Joann. Öpet.	
27 Reede	Adolw	
28 Laup.	Wentsel	Öö=

Mammonaſt. Matt. 6, 24—34.

**29 Pühap.	15 P. p. 3 a. J. P. Mihkli päew	0, 36′ e. l.
30 Esmasp.	Hironimus	külmad.

1. kuu p. päew tõuseb kell 5, 24 min., weereb kell 6, 27 min.
11. " " " " 5, 47 " " " 5, 56 "
21. " " " " 6, 11 " " " 5, 26 "

Oktober.

**1 Teisip.	Wolmar	Weike
2 Kesknäd.	Woldemar	
3 Neljap.	Jairus	külm
4 Reede	Prants	
5 Laup.	Wiides	3, 25′ p. l.

Naini-linna surmust. Luuk. 7, 11—17.

**6 Pühap.	16 P. p. 3 a. J. P. Leikuse Püha	ja
7 Esmasp.	Maalo	lumesadu.
8 Teisip.	Tomasia	
9 Kesknäd.	Tionisius	Wihma
10 Neljap.	Mai	ja
11 Reede	Purkard	
12 Laup.	Walwriid	3, 36′ p. l.

Wee-tõbisest. Luuk. 14, 1—11.

13 Pühap.	17 P. p. 3 a. J. P.	tuult.
14 Esmasp.	Kalikstus	
15 Teisip.	Heddo	Udused
16 Kesknäd.	Kallus	
17 Neljap.	Leonhard	ilmad.

Wiina-kuu.

18 Reede	Luukase päew	
19 Laup.	Luutsius	Külm

Suuremast käsust. Matt. 22, 34—46.

**20 Pühap.	18 P. p. 3 a. J. P. Lutteruse õige usu üleswõ. P.	8, 12′ p. l.
21 Esmasp.	Ursel	ja
*22 Teisip.	Keel	
23 Kesknäd.	Sewerin	lund
24 Neljap.	Saalome	
25 Reede	Krispin	sajab.
26 Laup.	Amandus	

Alwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.

27 Pühap.	19 P. p. 3 a. J. P.	
28 Esmasp.	Siimon Juuda	10, 26′ e. l.
29 Teisip.	Engelbreht	
30 Kesknäd.	Absalon	Heitlik
31 Neljap.	Wolwgang	ilm.

1. kuu p. päew tõuseb kell 6, 34 min., weereb kell 4, 57 min.
11. " " " " 6, 59 " " " 4, 29 "
21. " " " " 7, 25 " " " 4, 2 "

November.

1 Reede	Pühade päew	Wihmased,
2 Laup.	Hingede päew	

Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

3 Pühap.	20 P. p. 3 a. J. P.	
4 Esmasp.	Ot	1, 56′ e. l.
5 Teisip.	Plandina	
6 Kesknäd.	Käsper	tuulsed
7 Neljap.	Paltasar	ja
8 Reede	Klaas	
9 Laup.	Joobst	lumesaosed

Kuningamehe pojast. Joan. 4, 47—54.

10 Pühap.	21 P. p. 3 a. J. P.	ilmad.
	Martin Lutter	
11 Esmasp.	Martin Piiskop	10, 5′ e. l.
12 Teisip.	Jonas	
13 Kesknäd.	Arkadius	Paras
**14 Neljap.	Pridrik	
15 Reede	Leopold	külm.
16 Laup.	Ottomar	

Talwe-kuu.

Kawalast sulasest. Matt. 18, 23—35.

17 Pühap.	22 P. p. 3 a. J. P.	Lumetuisk.
18 Esmasp.	Esra	
19 Teisip.	Liisbet	1, 25′ p. l.
20 Kesknäd.	Amos	
**21 Neljap.	Maria ohwer.	Pehme
22 Reede	Setsiilia	
23 Laup.	Klement	ja

Kohtu-rahast. Matt. 22, 15—22.

**24 Pühap.	23 P. p. 3 a. J. P.	niiske
	Surnute mälestuse Püha	
25 Esmasp.	Kadrina päew	
26 Teisip.	Konrad	6, 53′ p. l.
27 Kesknäd.	Jetta	
28 Neljap.	Künter	tuulne
29 Reede	Ewert	
30 Laup.	Andrekse päew	ilm.

1. kuu p. päew tõuseb kell 7, 52 min., weereb kell 3, 37 min.
11. " " " " 8, 18 " " " 3, 14 "
21. " " " " 8, 39 " " " 3, 1 "

Detsember.

Kristuse sisseſõitmiseſt. Matt. 21, 1—9.

1 Pühap.	1 Krist. tul. P.	Selge
2 Esmasp.	Kandidus	
3 Teisip.	Taali	2, 32′ p. l.
4 Kesknäd.	Barbo	
5 Neljap.	Sabina	taewas
**6 Reede	Nigola päew	
7 Laup.	Antonia	ja

Tähed enne wiimist päewa. Luuk. 21, 25—36.

8 Pühhap.	2 Krist. tul. P.,	Mar. saam.
9 Esmasp.	Juhkum	weike
10 Teisip.	Lühem päew	
11 Kesknäd.	Elso	7, 18′ e. l.
12 Neljap.	Ottilia	
13 Reede	Luutsia	külm.
14 Laup.	Nikasius	

Joannes wangi=tornis. Matt. 11, 2—10.

15 Pühap.	3 Krist. tul. P.	
16 Esmasp.	Albina	Tuisune

Jõulu-kuu.

17 Teisip.	Ignatsius	ilm.
18 Kesknäd.	Kristow	
19 Neljap.	Lot	4, 59′ e. l.
20 Reede	Abraam	
21 Laup.	Tooma päew	Heitlikud

Joannese tunnistuseſt. Joan. 1, 19—28.

22 Pühap.	4 Krist. tul. P.	
23 Esmasp.	Tagobert	ilmad.
24 Teisip.	Aadam, Eewa	
**25 Kesknäd.	1 Jõulu Püha	
**26 Neljap.	2 Püha	2, 52′ e. l.
27 Reede	Joan. Ewang.	
28 Laup.	Süüta laste p.	Paras

Imekspanemiseſt. Luuk. 2, 33—40.

29 Pühap.	Püha p. Jõulu	
30 Esmasp.	Taawet	külm.
31 Teisip.	Silwester	

1. kuu p. päew tõuseb kell 8, 53 min., weereb kell 2, 56 min.
11. " " " " 9, 1 " " " 2, 58 "
21. " " " " 9, 3 " " " 3, 7 "

Wenemaa Ülemawalitseja suguselts.

Aleksander Kolmas Aleksandrowits, Keiser ja keige Wene-riigi walitseja, Pohla-maa Kuningas, Soome-maa Suurwürst; sündinud 1845, Küünla-kuu 26. päewal, hakkas walitsema 1881, Paastu-kuu 1. päewal, kroonitud 1883, Lehe-kuu 15. päewal.

Maria Weodorowna, Keisri Proua, Taanimaa Printses; sündinud 1847, Talwe-kuu 14. päewal.

Nende lapsed:

Nikolai Aleksandrowits, Riigi pärija, Tsesareewits ja Suurwürst; sündinud 1868, Lehe-kuu 6. päewal.

Georg Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1871, Jüri-kuu 27. päewal.

Ksenia Aleksandrowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1875, Paasto-kuu 25. päewal.

Mihail Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1878, Talwe-kuu 22. päewal.

Olga Aleksandrowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1882, Jaani-kuu 1. päewal.

Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1847, Jüri-kuu 10. päewal, ja tema Proua on:

Maria Pawlowna, Meklenburg-Swerini Printses; sündinud 1854, Lehe-kuu 2. päewal.

Nende lapsed:

Kirill Wladimirowits, Suurwürst; sündinud 1876, Mihkli-kuu 30. päewal.

Boris Wladimirowits, Suurwürst; sündinud 1877, Talwe-kuu 12. päewal.

Andrei Wladimirowits, Suurwürst; sündinud 1879, Lehe-kuu 2. päewal.

Helena Wladimirowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1882, Neäri-kuu 17. päewal.

Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1850, Neäri-kuu 2. päewal.

Sergei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1857, Jüri-kuu 29. päewal, ja tema Proua on:

Elisabet Weodorowna, Hesseni Printses; sünd. 1864, Wiina-kuu 20. päewal.

Paul Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1860, Mihkli-kuu 21. päewal, ja tema Proua on:

Aleksandra Georgijewna, Kreeka-maa Printses; sünd. 1870, Leikuse-kuu 30. päewal.

Nende tütar:

Maria Pawlowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1890, Jüri-kuu 6. päewal.

Maria Aleksandrowna, Suurwürstlik Printses; sündinud 1853, Wiina-kuu 5. päewal. Laulatud 1874, Neäri-kuu 11. päewal Inglismaa Kuningliku Printsiga Alwred, Hertsog von Edinburg.

Konstantin Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1827, Mihkli-kuu 9. päewal, ja tema Proua on:

Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi Printses; sündinud 1830, Jaani-kuu 26. päewal.

Nende lapsed:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1850, Küünla-kuu 2. päewal.

Olga Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1851, Leikuse-kuu 22. päewal. Laulatud Kreeka-maa Kuninga Georgi prouaks.

Weera Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sünd. 1854, Küünla-kuu 4. p. Laulatud õnsa Würtembergi Kuningliku Hertsogiga, Wilhelm Eugeni prouaks.

Konstantin Konstantinowits, Suurwürst; sünd. 1858, Leikuse-kuu 10. päewal, ja tema Proua on:
Elisabet Mawrikjewna, Saksen-Altenburgi Printses; sündinud 1865, Neäri-kuu 13. päewal.

Nende lapsed:

Iwan Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1886, Jaani-kuu 23. päewal.
Gabriel Konstantinowits, Suurwürst; sünd. 1887, Heina-kuu 3. päewal.
Tatjana Konstantinowna, Suurw. Printses; sündinud 1890, Neäri-kuu 11. päewal.
Dmitri Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1860, Jaani-kuu 1. päewal.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1831, Heina-kuu 27. päewal, ja tema Proua on:
Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi Printses; sündinud 1838, Lehe-kuu 21. päewal.

Nende lapsed:

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1856, Talwe-kuu 6. päwal.
Peter Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1864, Neäri-kuu 10. päewal, ja tema Proua on:
Militsa Nikolajewna, Monteneegro Printses; sünd. 1866, Heina-kuu 26. päewal.

Mihail Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1832, Wiina-kuu 13. päewal, ja tema Proua on:
Olga Weodorowna, Badeni Printses; sündinud 1839, Mihkli-kuu 8. päewal.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1859, Jüri-kuu 14. päewal.
Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1860, Heina-kuu 16. p. Laulatud Meklenburg-Swerini Suurhertsogi Pridrik Prantsi prouaks.
Mihail Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1861, Wiina-kuu 4. päewal.
Georg Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1863, Leikuse-kuu 11. päewal.
Aleksander Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1866, Jüri-kuu 1. päewal.
Sergei Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1869, Mihkli-kuu 25. päewal.
Aleksei Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1875, Jõulu-kuu 16. päewal.

Olga Nikolajewna, Suurwürsti Printses; sündinud 1822, Leikuse-kuu 30. päewal. Laulatud Würtembergi Kuninga Karel Wriidrik Aleksandri prouaks.

Katarina Mihailowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1827, Leikuse-kuu 16. päewal. Laulatud õnsa Meklenburg-Strelitsi suurhertsokliku Printsi Georg August Ernst Adolw Karel Ludwigi prouaks.

Keiserliku Kõrguse, Printsid ja Printsessid Romanowski Hertsogid ja Hertsoginid Leuhtenberg:

Maria Maksimilianowna, Printses; sündinud 1841, Wiina-kuu 4. päewal. Laulatud suurhertsokliku Badeni Printsi Ludwig Willem Augusti prouaks.
Nikolai Maksimilianowits, Prints; sündinud 1843, Heina-kuu 23. päewal.
Eugenia Maksimilianowna, Printses; sündinud 1845, Paastu-kuu 20. päewal. Laulatud Prints von Oldenburgi Aleksander Petrowitsi prouaks.
Eugeen Maksimilianowits, Prints; sündinud 1847, Neäri-kuu 27. päewal.

Georg Maksimilianowits, Prints: sündinud 1852, Küünla-kuu 17. päewal, ja tema Proua on:
Anastasia Nikolajewna, Monteneegro Printses; sünd. 1868, Neäri-kuu 4. päewal.

Teiste Europa riikide walitsejad.

Saksa Keisri-riik. Keiser Willem II, sündinud 1859, hakkas walitsema 1888. Tema Proua on Auguste Wiktoria, õnsa Schleswig-Holsteini hertsogi Pridriki tütar. Nende poeg: Kronprints Pridrik Willem.

Nimetud keisri-riigiks on alamal nimetud riigid ühte liidetud:

1. Preisi. Kuningas Willem II (Saksa Keiser).
2. Sakseni. Kuningas Albert, sünd. 1828, hakkas walitsema 1873.
3. Baieri. Kuningas Otto I, sünd. 1848, h. w. 1886.
4. Würtembergi. Kuningas Karel I, sünd. 1823, h. w. 1864. Tema prouaks on Suurwürstlik Printses Olga Nikolajewna.
5. Meklenburg-Swerini. Suurhertsok Pridrik Prants, sünd. 1851, h. w. 1883. Tema Proua on Suurwürstlik Printses Anastasia Mihailowna.
6. Meklenburg-Strelitsi. Suurhertsok Pridrik Willem, sünd. 1819, h. w. 1860.
7. Oldenburgi. Suurhertsok Peter, sünd. 1827, h. w. 1853.
8. Saksen-Weimari. Suurhertsok Karel Aleksander, sünd. 1818, h. w. 1853.

9. Hesseni. Suurhertsok Ludwig IV, sünd. 1837, h. w. 1877.
10. Badeni. Suurhertsok Pridrik, sünd. 1826, h. w. 1852, ja mõned nmud wähemad riigid.

Austria-Ungari. Keiser Prants Josep I, sünd. 1830, h. w. 1848.

Belgia. Kuningas Leopold II, sünd. 1835, h. w. 1865.

Britti-riik. Kuningana Wiktoria, kes ühes ka India Keiserina on, sünd. 1819, h. w. 1837.

Hispania. Kuningas Alwongs XIII, sünd. 1886.

Hollandi-maa. Kuningas Willem III, sünd. 1817, h. w. 1849.

Italia. Kuningas Humbert I, sünd. 1844, h. w. 1878.

Kreeka-maa. Kuningas Georg I, sünd. 1845, h. w. 1863. Tema Proua on Suurwürstlik Printses Olga Konstantinowna.

Monteneegro. Würst Nikolai, sünd. 1841, h. w. 1860.

Portugal. Kuningas Karel I, sünd. 1836, h. w. 1889.

Prantsuse-maa, prii-riik. Präsident Sady Carnot.

Rootsi- ja Norra-maa. Kuningas Oskar II, sünd. 1829, h. w. 1872.

Rumänia. Kuningas Karel, sünd. 1839, h. w. 1866.

Serbia. Kuningas Aleksander, sünd. 1876.

Taani-maa. Kuningas Kristjan IX, sünd. 1818, h. w. 1863.

Türgi-keisri-riik. Keiser Abdul Hamid II, sünd. 1842, h. w. 1876.

Kroonupühad,

mis ühe kiriku seäduse järele ka maa kirikutes tulewad pidada:

1) Küünla-kuu 26mal päewal. Meie suure Keisri Herra ja keige Wene riigi Walitseja Aleksander Aleksandrowitsi sündimise päew.

2) Paastu-kuu 2sel päewal. Meie suure Keisri Herra Aleksander Aleksandrowitsi walitsuse hakkatuse päew.

3) Lehe-kuu 6mal päewal. Tsesareewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Weneriigi aunjärje päris pärija, sündimise päew.

4) Lehe-kuu 15mal päewal. Meie suure Keisri Herra Aleksander Aleksandrowitsi ja Tema Abikaasa kroonimise päew.

5) Heina-kuu 22sel päewal. Meie suure Keisri Proua Maria Weodorowna nime päew.

6) Leikuse-kuu 30mal päewal. Meie suure Keisri Herra ja keige Weneriigi Walitseja Aleksander Aleksandrowitsi nime päew.

7) Talwe-kuu 14mal päewal. Meie suure Keisri Proua Maria Weodorowna sündimise päew.

8) Jõulu-kuu 6mal päewal. Tsesareewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Weneriigi aunjärje päris pärija, nime päew.

☞ Needsinatsed Kroonupühad peetakse nenda kui Paastu jutluse päewad.

Teadaandmine,

mil ajal raamatuid postimajas wastuwõetakse.

Wastuwõtmine ja **äraſaatmine** raha, dokumentid, kindlamaks tehtud raamatud (mis eeſt 14 kop. tuleb maksta) ja pakkid, mis Peterburgi- ehk Ria-liinna, keige Wene-maale ehk üle riigi raja peawad ſaadetama, iga argipäew kellu 8 hommiku kunni kellu 2 päraſt lõunat. Kindlamaks tehtud raamatud wõetakse ka kellu 4—6 päraſt lõunat wastu. Raamatud ehk kirjad wõetakse wastu ja antakse wälja ja raamatude markid wõib osta kellu 8 hommiku kunni kellu 8 õhtu. — Sel ajal mil postid tulewad ehk äraſaadetakse, ei ſa raha-kirjad ehk muu pakkid wälja antud ſaama.

Tähendus 1. Ei ſa wastu wõetud ega wälja antud: Keisri Herra ja Keisri Proua nimepäewal, Neäri p., Kolme Kuninga p., 1. ja 2. Ülestõusmiſe pühal, 1. Neli Pühi p. ja 1. Jõulu pühal.

Tähendus 2. Wastu wõetud ja wälja antud ſaab järgmiſel päewadel Tallinnas kellu 8—11 ja teiste postimajades kellu 8—10 enne lõunat: Küünla p., Paastu Mar. p., Palmi pühal, 3. Ülestõusmiſe pühal, Taewaminemiſe p., 6. Leikuſe-kuu p., Rukki Maria p., Maria ſündimiſe p., Risti ülend. p., Maria ohwri p., 2. Jõulu püh. ja igal Pühapäewal.

Äraſaadetakſe keikſuguſed kirjad.

Paidesſe Esmaspäewal, Teiſipäewal, Neljapäewal ja Reedel.

Hapſalu ja **Lihula** Esmaspäewal, Keſknädalal ja Laupäewal lõunal kellu 1. Ülſi Hapſalu raamatudega Teiſipäewal kellu 6 p. l.

Pärnu Pühapäewal, Teisipäewal, Kesknädalal ja Reedel k. 4 p. lõunat.
Kuressaare Kesknädalal ja Laupäewal k. 1 p. l.

Linnas kui ka alewis on uulitsade ääres mitmes kohas Post-kastid, kus kirjad ja raamatu kouwert näituseks peale maalitud, kuhu raamatuid, kellel postmarkid peal on, wõib ülewelt sisse laska, kust need igapäew wälja wõetakse ja posti peale wiiakse, ja ülewal nimetud aru järele äraſaadetud saawad.

Postid tulewad Tallinna:

Paidest Teisipäewal, Kesknädalal, Reedel ja Laupäewal.
Hapsalust ja Lihulast Esmaspäewal, Teisipäewal, Neljapäewal ja Pühapäewal. — Sui ajal (see on 15. Lehe-kuust kunni 1. Mihkli-kuuni) saawad ülesi kirjad äraſaadetud Neljapäewal, Reedel, Pühapäewal, ja tulewad Kesknädalal, Reedel, Laupäewal.
Pärnust Esmaspäewal, Neljapäewal, Reedel ja Pühapäewal.
Kuressaarest Neljapäewal ja Pühapäewal.

Kihelkonna postid.

Juuru ja **Rapla:** Prii postijaama, Laia uulitsas Haase majas № 62, korteri № 7.
Jürisse: Rotermanni poodi.
Kurna: G. Florelli poodi wana turul.

Telegrahwi sõnumid

wõetakse Tallinnas igal päewa- ja öö ajal wastu. Nende ette tuleb maksta kõige Wene-riigis 15 kop. põhjus-maks ja 5 kop. iga sõna pealt Europa-maa jäus ja Kawkaasi-maale ja 10 kop. iga sõna pealt Asia-maa jäus. Siin juures on tähhele panna, et iga ülesikune pookstahw ehk märk sõna ette arwatakse.

Balti raudtee.

1) Sõidu pillet maksab ülesi seks korraks, kui seda ostetud.

2) Sõidu hind reisijatele on 1 klassis 3 kop., 2 klassis 2¼ kop. ja 3 klassis 1¼ kop. wersta pealt.

3) Lapsed alla 5 aastat saawad ilma rahata edasi wiidud. Lapsed 5 kunni 10 aastat wanad, makswad 1 ja 2 klassis pool, 3 klassis üks weerend sõidu hinda. Peale selle on kroonu maks 1 ja 2 kl. 25 kop. ja 3 kl. 15 kop. rublast. Edasi nimetud sõidu hinnad on kroonu maksuga ühte arwatud.

4) Iga reisija wõib üks puud (lapsed 5 kunni 10 aastaset ½ puuda) raskust ilma maksuta kaasa wõtta.

5) Pilleti müimine saab 5 minutid enne äraſõitmist otsa; pakkide wastuwõtmine lõppeb 10 minutid enne äraſõitmist.

6) Pooljaamades ja platformides antakse pilletid kunni tulewa jaama. Soowib keegi tulewa jaamast edasi sõita, siis peab ta ise ehk ka oberkonduktori läbi pilletid ostma. Raudtee ööse-sõiduga ei peakse pooljaamade ja platformide juures.

1. Tallinnast Baltiskisse.

Jaamad ja pool-jaamad.	Kaugel. Versta.	Sõidu hind. 1 kl. R.	1 kl. K.	2 kl. R.	2 kl. K.	3 kl. R.	3 kl. K.
Tallinnast (Buffet) . .	—	—	—	—	—	—	—
Nõmme (pool-jaama) . .	8	—	—	—	—	—	—
Saue (pool-jaama) . . .	18	—	—	—	—	—	—
Keila (Buffet)	26	—	98	—	74	—	38
Niitwälja (pool-jaama) .	31	—	—	—	—	—	—
Kloogale	34	1	28	—	96	—	49
Baltiskisse (Buffet) . .	45	1	69	1	26	—	64

2. Tallinnast Peterburgi.

Tallinnast (Buffet) . .	—	—	—	—	—	—	—
Lagedi (pool-jaama) . .	14	—	53	—	40	—	21
Raasiko	28	1	5	—	79	—	40
Kehra (pool-jaama) . . .	37	1	39	1	4	—	53
Aegwiidule (Buffet) .	53	1	99	1	49	—	76
Lehtsi (pool-jaama) . . .	66	2	48	1	86	—	95
Tappale (Buffet) . . .	73	2	74	2	5	1	5
Kadrina	86	3	23	2	43	1	24
Rakwere (Buffet) . . .	98	3	68	2	76	1	41
Kabala	115	4	31	3	24	1	66
Sonda (pool-jaama) . .	125	4	69	3	51	1	79
Püssile	135	5	6	3	80	1	94
Kochtel (pool-jaama) . .	144	5	40	4	5	2	7
Johwi (Buffet) . . .	157	5	89	4	41	2	25
Waiwara	174	6	53	4	90	2	51
Korff (pool-jaama) . . .	182	6	83	5	13	2	62

Narwa (Buffet) . . .	197	7	39	5	54	2	83
Salo (pool-jaama) . . .	209	7	84	5	88	3	—
Jamburgi	219	8	21	6	16	3	15
Weimarn (pool-jaama) .	231	8	66	6	50	3	32
Weimarn (platform) . .	233	—	—	—	—	—	—
Moloskowitsi	243	9	11	6	84	3	50
Tiesenhausen (pool-jaama)	252	—	—	—	—	—	—
Wruda (pool-jaama) . .	256	9	60	7	20	3	68
Wolosowo (Buffet) . .	266	9	98	7	49	3	83
Kikerino (pool-jaama) . .	275	10	31	7	74	3	96
Jelisawetinskaja . .	283	10	61	7	96	4	7
Gorwits (pool-jaama) . .	294	10	3	8	28	4	23
Gatschina (Buffet) . . .	303	11	36	8	53	4	36
Pudost (platform) . . .	309	—	—	—	—	—	—
Taitz (platform) . . .	315	—	—	—	—	—	—
Duderhof (platform) . .	319	—	—	—	—	—	—
Soldati-platform . . .	321	—	—	—	—	—	—
Krasnoje-Selo (Buffet)	323	12	11	9	9	4	65
Ligowa (Buffet) . . .	334	12	53	9	40	4	81
Peterburgi (Buffet) . .	347	13	1	9	76	4	99

3. Tallinnast Tartu.

Tallinnast (Buffet) . .	—	—	—	—	—	—	—
Tappale (Buffet) . .	73	2	74	2	5	1	5
Tamsale (pool-jaama) . .	87	—	—	—	—	—	—
Kilsi	96	3	60	2	70	1	38
Rakke (pool-jaama) . . .	107	4	2	3	1	1	54
Wägewale	116	4	35	3	26	1	67
Jõgewale (Buffet) . .	134	5	3	3	76	1	92
Kerseli (pool-jaama) . .	148	—	—	—	—	—	—
Woltile	158	5	93	4	44	2	27
Tartu (Buffet)	179	6	72	5	4	2	58

Liiwimaa raudtee.

Tartust:

Walka linna 78 wersta; 1. klassis 2 r. 93 k., 2. klassis 2 r. 20 k., 3. klassis 1 r. 13 k.
Wolmeri linna 122 w.; 1. klassis 4 r. 61 k., 2. klassis 3 r. 46 k., 3. klassis 1 r. 77 k.
Wõnnu linna 148 w.; 1. klassis 5 r. 59 k., 2. klassis 4 r. 19 k., 3. klassis 2 r. 14 k.
Rija linna 232 wersta; 1. klassis 8 r. 70 k., 2. klassis 6 r. 53 k., 3. klassis 3 r. 34 k.
Werro linna 134 w.; 1. klassis 5 r. 3 k., 2. klassis 3 r. 78 k., 3. klassis 1 r. 93 k.
Pskowi (Pihkwa) linna 212 w.; 1. klassis 7 r. 95 k., 2. klassis 5 r. 96 k., 3. klassis 3 r. 5 k.

Mõned muud raudtee wahed.

Tallinnast

Moskwa linna 898 wersta; maksud: 1. klassis 35 rubla 84 kop., 2. klassis 25 r. 39 k., 3. klassis 13 r.
Dünaburgi linna (üle Rija) 615 w.; 1. klassis 23 r. 7 k., 2. klassis 17 r. 31 k., 3. klassis 8 r. 85 k.
Wilna linna (üle Rija ja Dünaburgi) 783 w.; 1. klassis 29 r. 33 k., 2. klassis 22 r. 1 k., 3. klassis 11 r. 26 k.
Warshawa linna (üle Rija ja Dünaburgi) 1170 w.; 1. klassis 43 r. 85 k., 2. klassis 32 r. 90 k., 3. klassis 16 r. 82 k.
Kijewi linna (üle Rija ja Wileiskaja) 1595 w.; 1. klassis 59 r. 82 k., 2. klassis 44 r. 87 k., 3. klassis 22 r. 94 k.
Odessa linna (üle Rija ja Bjelostok) 2063 wersta; 1. klassis 77 r. 41 k., 2. klassis 58 r. 8 k., 3. klassis 29 r. 70 k.

Nishni-Nowgorodi linna (üle Moskwa) 1308 w.; 1. klassis 51 r. 22 k., 2. klassis 36 r. 93 k., 3. klassis 18 r. 90 k.
Wiborgi linna (üle Peterburgi) 467 w.; 1. klassis 18 r. 31 k., 2. klassis 13 r. 6 k., 3. klassis 6 r. 89 k.
Helsinga linna (üle Peterburgi) 760 wersta; 1. klassis 28 r. 1 k., 2. klassis 19 r. 6 k., 3. klassis 10 r. 59 k.

Teadaandmised laada-pidamisest.

Neäri-kuu:

kuu päew.	kuu päew.
7. Orgita-mõisas 2 päewa.	17. Koloweres (Läänem.) 2 p.
7. Tartu-linnas 3 nädalat.	20. Perno-linnas 3 päewa.
7. Ria-linnas 3 päewa.	25. Wolmeri-linnas 6 p.
9. Werro-linnas 3 päewa.	25. Willandi-linnas 3 p.
10. Hapsalu-linnas 2 päewa.	28. Rakwere-linnas 2 p.
11. Jõelehtmes 2 päewa.	

Küünla-kuu:

2. Paldiski-linnas 2 päewa.	15. Willandi-linnas 3 p.
2. Willandi-linnas 1 näd.	15. Wõnnu-linnas.
2. Werro-linnas.	18. Jõhwis 2 päewa.
2. Walka-linnas 8 päewa.	20. Ria-linnas 1 nädal.
3. Keblastes 2 päewa.	20. Kiwilo-mõisas 2 päewa.
4. Tartu-linnas 2 päewa.	22. Werro-linnas 1 nädal.
6. Paide-linnas 2 päewa.	23. Hageri kiriku juures 2 p.
6. Narwa-linnas 4 päewa.	27. Lemsali-linnas.

Paastu-kuu:

Audrus Reede enne Wastla p.	10. Wast-Narwa's 3 päewa.
Lihula-linnas, Esmaspäew enne Wastla päewa.	15. Paide-linnas.
Raplas 1sel Esmaspäewal 2 p.	Keila kiriku juures Esmasp. p. 3mat P. Paastus 2 p.

Jüri-kuu:

kuu päew.

10. Werro-linnas 2 päewa.
20. Hannijõe-mõisas 2 p.
Palmsi-mõisas, Witna kõrtsu juures, Keskнäd. p. Ül. P.
Rakwere-linnas näd. p. Ülest.
Püha, Esmasp. ja Teisip.

Lehe-kuu:

9. Wõhsus.
9. Räppinas.

Jaani-kuu:

11. Wõnnu-linnas 7 päewa.
17. Rakwere-linnas 2 p.
20. Ria-linnas 3 nädalat.
20. Palmsi-mõisas, Witna kõrtsu juures, 3 päewa.
20. Paide-linnas 2 päewa.
23. Willandi-linnas 2 p.
24. Werro-linnas.
26. Walka-linnas.
27. Tallinnas 1 nädal.
29. Tarwaste-mõisas.
29. Tartu-linnas 2 päewa.

Heina-kuu:

1. Perno-linnas 2 päewa.
2. Karksi-mõisas.
10. Kuresaare-linnas 12 p.
20. Ria-linnas 3 päewa.
20. Perno-linnas 3 nädalat.
25. Wolmeri-linnas.

Leikuse-kuu:

9. Adseli-mõisas.
10. Walka-linnas.
10. Moisekaste-mõisas.
10. Lemsali-linnas.
10. Werro-linkias.
15. Helme-mõisas.
20. Ria-linnas 3 päewa.
24. Rossi-mõisas.
24. Kose-mõisas.
24. Waste-mõisas.
27. Uue-mõisas, Willandimaal.
29. Killingi-mõisas 3 päewa.
30. Kaanso-mõisas.

Mihkli-kuu:

kuu päew.

2. Abja-mõisas 2 päewa.
2. Tammiste-mõisas.
4. Räppina-mõisas 2 p.
4. Sindi-mõisas.
6. Takeperri-mõisas.
8. Põlwe-kiriku juures.
8. Rõuge-mõisas 8 päewa.
8. Tartu-linnas 3 päewa.
8. Kastna-mõisas.
9. Adeli mõisas.
9. Purtniku-mõisas.
10. Patkülla-mõisas.
10. Paide-linnas 2 päewa.
10. Käo-mõisas.
10. Mõnniste-mõisas.
10. Oldre-mõisas.
10. Wana-Antsmõisas.
13. Pöörawere-mõisas.
14. Antso-mõisas.
15. Sallatsi-mõisas.
15. Kuresaare-linnas 3 p.
15. Korti-mõisas.
17. Põltsama-mõisas.
17. Kirrepääl.
Uuemõisas 3mal Teisipäewal Mihkli-kuus 3 päewa.
18. Audrus.
20. Wendra-mõisas 2 päewa.
20. Narwa-linnas 4 päewa.
21. Wolmeri-linnas.
21. Paldiski-linnas 2 päewa.
21. Senno-mõisas.
22. Palmsi-mõisas, Witna kõrtsu juures, 3 päewa.
Perno-linnas, Esmasp. enne Mihkli-päewa 2 p.
24. Lihula-linnas 3 päewa.
24. Willandi-linnas 2 p.
24. Werro-linnas.
24. Hageri kiriku juures 2 p.
26. Tallinnas 3 päewa.
29. Keblastes 3 päewa.
29. Keila kiriku juures 3 p.
29. Tartu-linnas 3 päewa.
29. Mihkli-kiriku juures.
29. Walka-linnas.
29. Wastse-mõisas.
30. Rakwere-linnas 3 p.

Wiina-kuu:

4. Pühajärwe-mõisas.
4. Kolowere 2 päewa.
4. Jõhwis 2 päewa.
5. Räppinas 2 päewa.
6. Lutsniki-mõisas.
6. Tarwaste-mõisas.

kuu päew.

Raplas, 1sel Reedel päraſt Mihkli-päewa 2 päewa.
Jõelehtmes, nädal p. Mihkli-päewa 2 päewa.
8. Hapſalu-linnas 2 päewa.
9. Werro-linnas 3 päewa.

kuu päew.

9. Lemſali-linnas.
15. Orriku-mõiſas.
15. Lustiwere-mõiſas.
15. Weske-mõiſas 2 päewa.
22. Niſſi kiriku juures 3 p.

Talwe-kuu:

1. Tartu-linnas 2 päewa.
5. Pöörawere-mõiſas.
10. Paide-linnas 2 päewa.
10. Werro-linnas 2 päewa.
10. Muſtwees.
15. Kiwi-Wigalas 2 p.
20. Walka-linnas 2 päewa.
25. Wolmeri-linnas 3 p.
25. Willandi-linnas 3 p.

Jõulu-kuu:

1. Waſk-Narwa's 3 päewa.
5. Räppinas.
10. Wõnnu-linnas 2 päewa.
10. Wõhſus.
16. Paide-linnas 2 päewa.
Merjama kiriku juures 3mal Krist. tul. Pühal 2 p.
Perno-linnas, Esmasp. ning Teiſip. päraſt 3 Kr. tul. P.
19. Keblastes.
27. Walka-linnas 10 päewa.

Igal aastal 25., 26. ehk 27. Jaani-kuu päewal, ſeda-mööda kui kohtu pooleſt ette teada antakſe, on Tallinnas toom peal losſi hoowis hooste näitus ja päraſt ſeda hooste rammu katſumine. Kellel keige paremad ſiin kubermangus kaswatatud hobuſed on, ſaawad aunpalka. Enne kojuminemiſt wõiwad kes himmustawad hobuſid müia, osta ehk wahetada.

☞ Kubermangu kohtu käſu järele ei ole luba, ei Laupäewal ega Pühapäewal laata pidada, waid, kui nenda juhtub, peab ſeda teiſe nädala eſimeſel argipäewal peetama.

Lugemiſed.

Mõte uue aasta homikul.

Eile kalendri, mu wana,
Kätte wõtſin korra weel;
Waatſin: — milleſt jutlus täna,
Selleſt mõlkus ihkaw meel.
Sisſe waates nägin kohe,
Ei ta's ſeisnud tänane,
Seſt ſiis kirstu, kus on jahe,
Panin aasta-ſulaſe.

Tema kolkund olu nähes,
Tuli mulle meele ſee,
Et ka kalendrites ühes
Märgitud ſaab tunnike,
Kus ka mina närtſin ära
Hinge tõmban wiimaſt kord,
Siis jääb maha ilma kära,
Liikuw ihu on ſiis tard.

Süda kurwaks, silmad üle,
Läksiwad mull ärduseſt:
Wanal aastal, kas ep ole,
Jumal aitnud marduseſt?
Wanal aastal tegi Tema
Mulle üpris palju head;
Oh, et süda, minu oma,
Paluks andeks omad wead!

Issand, Sa ka patuſt kuuled,
Kui ta palwetab Su ees;
Nääd mu süda ja mu huuled
Hüidwad: „Aita Ristimees!“
Selle kalli mõtte juures,
Läksin kapi kallale,
Seal mu karbikeſteſt, suures,
On uus aasta-sulane.

Selleſt nägin kohe ka,
Milleſt jutlus täna on:
Juſt sell pääwal nime Ta
Sai mu Jeesus, minu õnn.
Waimu silmil selle peale,
Waatsin üle Eestimaa,
Südist hüidsin, tõstsin hääle:
„Elagu mu isamaa!“

Ja ka sulle, Eestirahwas,
Õnne tulgu Siionist!
Wooruses sa ole wahwas,
Siis saad õnne, igaweſt!
Ka uuel aastal ole nüid
Kindel ikka selle sees,
Et kõik meite patu süid
Kandis kallis Ristimees.

Wõrdlemine Jumala ja inimeste tegudeſt.

Austatud lugejad! Ma olen natukeſe katſet teinud Jumala tegusid inimeste omadega wõrrelda. Et aga ju wana-sõna ütleb: „Hobune komistab nelja jala peal, saadik siis inimene mitte oma kahe peal;“ seepäraſt palun siis ennaſt wabandada, kui see mitte õiete korda ei ole läinud. Waim on küll walmis, aga liha on nõder ja milla ehk milles wõib siis iialgi surelik eneſe tegusid Jumala omadega wõrrelda. Kuidas wõib liiwatera ja maakera teineteisega wõrrelda — ükſinda selles, et nad ümarguſt wõitu keha moodu on. Ja et ka särane

wõrdluse wald äraarwamata suur ja lai on, siis olen ma aga mõne tähtsama asja seie ülespannud:

Sest aeast, kui Jumal esimese inimese lõi, on nõnda arwata 6000 aastat tagasi. Praegu tähendatud aasta-tuhandete sees on mitu millioni inimest maa peal elanud, aga neist on arwata mõni hea sada olnud, kes oma heade ehk ka pahade tegude läbi, nagu keiser Tiitus, kes nende pääwade õhtatel nuttis, millede jooksul tema kelegile ep olnud head teha wõinud ja Herostratos jälle sellega, et Artemis-templi Ewesuse linnas, oma sündimise paigas põlema pani, et aga aealous tema nimi järeltulewa põlwe rahwastele tuttawaks saaks.

Ma kohustasin enese mõttele särast mõlkumist, et ma aga ükstinda neist meestest, rahwastest, nende tegudest ja tähtsatest tegewustest natukese paberi peale panen, milles mingit wooruse wastalist mõtet auusa kalendri lugeja südames immitsema ei saa pandud, waid et ta paleus ikka ja ikka enam selle peale juhitud saaks „kui suured, oh Jumal, on Sinu teud!“ ja et auus lugeja selle läbi weel enam kiitusele ja tänule Tema wastu äratud saaks.

Olgu siis esiteks siin Baabiloni torn nimetatud, mille ehituse otstarbe meile kõigile ju pühastkirjast tuttaw on, aga päraft sai see hiiglase ehitus tähetorniks tarwitatud, mille otsast astroloogid

tähtesi uurisiwad ja prohwet Taniel oli ka särane tähtede tundja ning „targad homikumaalt“ oliwad seda ka, sest nad oliwad tõutatut Jaagupi tähte näinud.

See kole ehitus sai Borsippa paigus tilale aetud ja päraft ka ebajumala Bel-Neebu templiks määratud, ning imeks piab seda panema, et inimesed niisuguses paigas, kus mitte kiwi tiba ei olnud, suure waewaga telliskiwidest, aswaltiga (maawaiguga) liidetud Koljati torni ehitasiwad. See põrikas oli ka oma 2000 jalga alt lai ja 1000 jalga ju kõrge; ta oli seitsmest, suurest, trepi moodi järgust koos; iga järk oli ikka peale poole kitsam. Pügala moodi trep käis kuni üles otsani ja pingid oliwad igal pool seal kõrwas puhkamiseks käe päraft saada.

Kõige ülemise torni järgu sees oli nende ebajumala „Baali“ kuju kuld altariga. Kõige alumise järgu sees näinud Greeka aealou uurija Herodot ka ühe kuld trooni peal istukil olewa kullast ebajumala kuju, mille ees kuld altar seisnud, kus peal Baali pühadel enam kui 1000 tsentnerit ehk 6000 leisikast wiirukit ohwri suitsuks ärapõletatud saanud. Kõige nende kujude sees olnud 4800 leisikast kulda. Ka seisnud selles suures hiiglase templis Nebukatnetsari wõidetud waran-

dused ja tema isa Nabopolassar oli suure hoolega seda ta endise iluduse wääriliseks ankida lasknud ning ka Nebokatnetsar kandis selle eest hoolt, et ta selles olus seisis. Üks wanaaea-kirjamees, nimega Kteesias ütleb et Nebokatnetser lasknud weel kolm kuju walada ja senna ülespanna, aga tema üteluse järele, nagu see homikumaa kirjanikkude juures ikka leida on, läheb see kulla kogu liialt suureks, seepärast jätan parem numrid tegemata. Nimetatud kullast kujude kõrwas seisnud ka pühad nõud ja ilu asjad Jerusalemma templist, millede arw üle 5400 oli olnud.

Mis aga on niisugune torn Jumala tegude kõrwas ja kus ta on kõige oma kulla-rikkusega, suurusega ja kuulsusega jäänud? Tulewal aastal ehk wiskab üks Inglis labidas weel wiimsed kiwide killukesed laiale ja mõni kuu selle peale lendab raudtee sõidu-rong just selle koha pealt läbi, kus kuulus Baali torn oli olnud ja paar aastat ehk selle peale tuleb Kaffer, Kopte ja Fellaa ning palju Negrid nendega ka Jeesaia üteluse järele ja nad kummardawad seal, kus enne Baali teeniti, seal wältawa Eestimehega ühes elawat Jumalat.

Jah, ja kui meie nende tähtegi uurimise peale tagasi waatame, siis piame jälle küsima: kui kaugele oled sa surelik selles tunginud? Wõtaksime

meie kuulsa Nijutooni pikadsilmad kaenlusse ja suurtüki kuuli kiirus wiiks meid päikese juure, siis oleks meil säraseks kiireks sõiduks 25 aastat aega tarwis, enne kui meie päikese juure jõuaksime ja kui meie siis pikasilma silma ette paneksime, siis näeksime ehk teise särase päikese jälle ja meil ei jääks muud järele, kui piaksime õhates ütlema: „Jumal, kui suured on Sinu teud!“ — Ja mitu kord ep ole mõni sabaga täht tema paistmise aeal elawa tähtsa tähetundja käest oma oluga muigates küsinud: „Kas leiad minu nime ka oma arutu hulga nimeraamatute seest?“ — Setap ütleb waga laulik Mattias Klaudius: „Kui ma õhtal omast töost wäsinud olin, siis läksin ma oma majakese ukse ette, istusin pingi peale, waatasin taewa poole särawate tähtede peale, otsisin siis nende keskist walimese kombel kõige heledama wälja ja mõtlesin: „Sina kallis Õnnistegija ütled, et Sinu Isa koeas olla mitu eluaset, ehk wõibgi see täht minu oma olla?“ — Ärgu arwatagu siin wõerite, nagu tahaks minu sugune praegu puudutawa tääduselе kirstu naela sepistada, kunnaks seda ometegi südiste uuriti, ja ikka weel uuritakse, ei, kõik tääduseд on kallis Jumala and ja mida enam ta neid tundma õpib, seda enam hakkab ta aru saama, kui wähe ta weel õppinud on ja seal tulebgi siis wiimaks

see wälja, et kõige tarkuste alus on ja jääb maa ja taewa Looja.

Ka Baabilooni linnast on meil Piiblis lugeda ja aealugu kiidab iseäranes seda aega kõige enam, kus Niinewi linna ehk ka Wana-Asiria riigi kuningaana, Semiramis, seda linna õhus kõlkuwa rohtaidadega kaunistada laskis ja kõige maailma imeks, seda niipalju suurendas, et see neljanurka igapidi oma 21 wersta oli ja sellejärel ta ümber inimesel 84 werstane teekond teha oli. — Ja kus on ta kuulsus, uhkus ja ilu täna? See näitab meile et kõik on kaduw ja õpetab meid jäädawat otsima.

Aasia teine wanade tähtsate ehituste paik on Indias leida. Seal on suured maaalused koobastemplid Elewantine ja Salsetta saartel, Bombai ligidal, lahes näha; niisama ka kuulsa ja aina kalju sisse raiutud Mawalipuraami linna waremed, mis ükskord ühe iseäralikn mere mööna läbi ärarikutud saanud. Nõnda on siis: mis rahwad suure waewa ja osawusega aasta-sadade sees angiwad, seda wõib Jumalast loodud wägi ühe silmapilguga paljaks waremeks teha; seepärast, kui wägew on tema ja kui nõdrad oleme meie! Ta liigutab oma sõrmega maa külge ja siis wäriseb see.

Olgu nagu tagatippu nimetatatud, et ka Tallinna ligikonnas säraseid kalju koopaid näha on ja nimelt Wiimsi mõisas ja Tiskeri lähedal kalda sees olew „röövli“ koobas.

Nüid waatame siis, mis Afriikas on sündinud ja esiteks: ilma waidlemata on wana Egiptuse rahwas kõige kuulsamad oma suurte tegude ja ehituste pärast; ja neid tähele pannes saame wast aru, miks Israeli rahwas nii palju telliskiwisid põletama pidi. Esiteks: iseäralised tähtsad on Filä saarel olewad templite ja palastide ning weel enam 100 wärawaga Teebeni linna waremed. Teiseks: nende suured 50 kuni 180 jala kõrgused raudkiwist wälja raiutud sambad ehk obeliskid. Praegu nimetatatud ime-asjade juures tulewad mulle Soome suguwennad meele ja kui meie Aleksandri I auusammast, Jisaku kirikut, Peeter Suure auukuju alust ja Helsingi Peetri kirikut waatame, siis peame neile ehk selle auutunnistuse andma, et nad kiwinäkkimises oma wana-aegseist ameti-wendadest üle käiwad. Kolmandemaks: nende koledad piramiidid ehk surnute matmise paigad, millede hulgast Sheopi piramiide kõige põrikam on, selle seestpidine põranda suurus on 72,000 □ jalga ja kõrgus 800 jalga. Selle hiiglaste hoonekese kallal teinud 300,000 meest 20 aastat tööd ja

föönud ometegi oma 3 miljoni rubla eest sibulaid seal kallal ära. — Ja, see wõib kül olnud olla, sest nende sibulad on teist seltsi meie omadest, magusad nagu kaalikad ja sestap siis ütelnud wanad Egiptlased, et nemad siis taewa ei taha saada, kui seal sibulast süia ei saa.

Ja mis on niisuguséd suured piramiidid? — muud kui kiwi waremed. Need on ehk omal aeal kül ka kasulikud olnud, sest et Egiptuses 15 aasta kohta waheſt korra wihma saeab; seepärast korjati siis neisse wett, nõnda arwawad mõned ja kasteti maad, mille pärast siis ka seda maad „wilja aidaks“ nimetati; aga et need surnute matmise paigad on olnud, seda arwawad mõned tähtsamad uurijad waleks ja see näib seda ka tõendama, sest et nende sees ei leita ühtegi muumijat (palsameeritud surnud keha) ega ka surnute luude tiba, kunnaks lääne pool piki Niilusе jõge Liibia mägestikkus kaljude sisse raiutud maa all haudades surnuid 1000 kaupa üheteise peale pandud on ja sellepärast ka siis need koobas-hauad ehk „katakombed“ ükſindased matmise paigad on olnud.

Üle selle on see weel seal tähtis, et ka kuningas Mööris suure järwe kaewata laskis, kust seest suurte paisude ja tammide läbi ja abil maad kasteti. Ka hakkas Waarao Nääku ehk Nehhu II

Suuetsi maakitsusest kanaali läbi kaewama, mis aga esiteks Makedoonia walitsuse all walmis sai, siisgi jälle paari 100 aasta wältusel nõnda oli looduse wägedega unistatatud saanud, et mõne aasta eest Eurooplased seda jälle uueste läbilõikama pidiwad ja seega Wahe-mere Punase merega ühendasiwad. Jah, ja mis waewa ja raha see ei maksnud, kunnaks loomuse uurijad tõendawad et Rootsi ja Daani maa wahel olewa suure ja wäikese pelti ehk wäinade tõusmise üheks silmapilguna kestawaks Jumala teuks nimetawad; sest enne seda olnud Soome lahe ja Walge-meri ühes ja Tallinna paigus ulatanud wesi kuni Lasna-Ülemeeste mäe sõrwani. Jah, ja see on Jumala käes üks weikene asi kui meie aga tema maailma loomise tegude peale waatame ja siis ka selle peale mõtleme, kuidas Peeleki aeal suur maailma meri 5 suurte ja arwamata hulgaks, pisukesteks meredeks jaotatud sai.

Ka on Ameerikas nähtud, et ratsa-sõitja oma hobuse jalge al maad waeuma nägi, hobusele seepärast kannukseid andis ja tagasi waadates oma selja taga wäikese järwe tõusnud olema nääb. — Norramaal, Friedrikshalle linna ligidal waeus 1702 Borge mõisa kogu oma suurte põldudega ja heinamaadega ühekorraga alla ja jäi aga suur järw

selle paiga peale. Nii ruttu teeb looduse wägi mered ja järwed walmis ja Jumala säädmist mööda wõtab taewa lautus iga aasta mitu ja mitu miljoni waati wett merede ja järwede seest ja kannab maadele oma wara- ja hilja wihma inimestele, loomadele ja taimedele kosutuseks; seepärast on siis meile Looja tundmine ja austamine enam, kui Mõõrise ja muude tundmine tarwis. Targad ütlewad, et Kaspia meri (järw) üksi 7 miljoni ämbert wett õhkpesale maade kastmiseks annab ja Tema looduse wägi seda nagu udusulge kannab, kunnaks meie weikese toobriga wett kandes ähime ja puhume.

Ennem kui Euroopasse tuleme, waatame weel Hiinlaste suure müüri korra läbelikult üle. Meie pool oli enne umbaia aidadega suur tegu ja ise nõukad ja jõukad peremehed ei julgenud waheset sellepärast kohta wahetada ega rentida et wäljade aiad oonud olla, kunnaks Hiinlased kogu oma suure taewaliku riigi ümber suure kindla müüri tegiwad. Nimetatud müür on Baabiloni linna müüri sarnane ja ligi 3 tuhat wersta pitk ning Hiinlased ise nimetawad seda: „Wan-li-tschang-tsching“ — s. o.: meie suur 1000-de Lii pikkune müür. Hiinlaste suur wägew keiser Shioang-ti hakkas 214 enne Kristuse sündimist seda müüri

ehitama ja tema järeltulijad keisrid ajasiwad seda asja edasi, kuni ta 7 aasta-saeas uuel-aeal, nüüdises pikkuses walmis sai, ning oli seks ehitatud, et Mongoonlased ep pidanud mitte nende riigi peale tungida wõima. Nüüdise aeapõlwega, kus suurtükid nii mõeuwad on, ei ole sehukeseest muldwallist palju warju ja kui Jumal piaks korra maad liigutama, siis wariseb see üheset ära ning mõne saea aasta pärast ei tunta seda kohta enam.

Nüid laseme siis Euroopas natukese silmad ringi käia; nõnda arwata 18. Augustil 1586 laskis paawst Sikstus V. ühe suure 60 tuhande naelase ja 117 Rooma salmet pika, marmorist raiutud samba, mis Gootlaste läbi Rooma äraäwitamise aeal oli maha lükatud, maa seest wälja kaewata ja Waatikaani lossi juure ülespanna, mis üle kogu Itaalia rahwas pärane suuga imestelesiwad. Dominikus Fontaana, üks ehituse meister, kes selle samba püsti pani, tegi 900 inimesega ja 80 hobusega kogu 5 kuud selle püstipanemise kallal tööd, ja kui see sammas täitsa määratud paigale oli pandud, ütleb Jeesuiit Bonaani, siis annud nimetatud paawst talle selle ette 5000 tukatit ja ühe kuld kee palgaks, 2000 tukatit aastas paiukit ja üle selle 1000 tukatit tasku rahaks. Ka olla ta töömehed teda paawsti palasti juurest oma

abude peal koeu kannud. Kena kül kuulda ja imestelemise wäärt ka, aga kõige pealt piame küsima: mis asja meie oma paleuse järele imestelema piame, kas selle paawsti üle, kes ometi ise kehwade inimeste laps oli ja siakarjatse põlwest Grotte külast tarkusega nii kõrgele tõusnud oli ja ehituse meistrile öölnud, et kui 1 miljon selle samba püstipanemiseks ei piisa, et ta siis home pääwa weel teise miljoni selleks otstarbeks küsida tohtida, wõi meistri Fontaana osawuse ja õune üle? Kül seda wist oleks paremateks otstarbeteks enam tarwis läinud ja siis ep oleks õige õnnistus ka mitte tulemata jäänud.

Ilma waidlemata oli Rooduse saare sadamas ülespandud Apolooniuse auusammas weel enam imekspanemise wäärt, kui ülemal nimetatud marmorist sammas, sest et see oli metallist walatud ja nimetatut sadamas nõnna kahe teine teise kohas seiswa kalju rünkaste peale püsti säätud, et kõik suured laewad sadamasse tulles ja sadamast minnes selle alt ja wahelt pidanud läbi minema. — Kui nüid nimetatud auusambad weel seisaksiwad, siis oleks aga wähe maawärisemist tarwis ja puru oleks taga.

Auustatud kalendri-saba lugejad! igaüks Teitest on omal aeal ka juba koolis oma osa geograafia

õpetust saanud ja mõned ehk õpiwad wast weel ja teate wäga hästi, et meie maakera olu ja elu on nii ja nii ja käib nii ja nii. Noh, hea kül, mööda läinud aasta-saea sees on Saksamaalt Altdorfi linna prohwessor Sturm wäljaarwanud, et meie maakera nõnda arwata 221,‴170,039,″644,808,′000,000 leisikast kaaluda. Misugune arwamata suurus? ja seda kannab Jumala wägew käsi ülewel! Siisgi on ka mehi olnud, kes hoobeldes on ütelnud: „Andke ehk ütelge mulle üks kiudel paik, kus peale ma omad hoowad panen ja ma tahan maakera paigast äratõsta!“

Seda olla kuulus matematikus ehk rehkenduse meister Arhhimeedes ülelnud, kes nõnda arwata 200 aastat päraft Kristust elas ja oma osawaste wäljaarwatud mashinatega Karthageenlaste ja Roomlaste wastu oma elukohta, Siirakuse linna kaitses. Kui Roomlased linna sisse tunginud, siis olla ta jälle parajaste oma maamõõdu kriipsusi liiwa peale teinud ja üks Rooma soldat, keda ta neid kriipsusi keelanud tallamast, pistnud ta piigiga selle tegewuse juures surnuks. Ka ep olla ta saunasgi muidu läbenud olla, waid teinud aga aiwa õliga geomeetri kriipsusi oma ihu peale ja tema põhjusõpetusi õpitakse tänapääwani meie kõrgemates koolides.

Kas tema auus mees nüüd tõe päraſt wõi naljatuſeks ſeda üteluſt ütelnud on, ſeda mina ei tea, wõi on ſee kõõrutajateſt tema kohta wäljaarwatud, aga niipalju on tõſi, et ſee targu on wäljaarwatud, ſeſt ſäraſt kohta kellegil ſurelikul anda ega juhatada ei ole.

Mõni aeg päraſt ſeda on targad mehed oma päid Arhhimeedeſe maakera paigaſt äratõſtmiſe nõudmiſte üle kauniſte waewanud ning ilma teiſte nimetamata, ütleb Peetrus Shottus Arhhimeedeſe üteluſe tõendamiſeks, et kui maakera ka täieſte kullaſt oleks, ſiisgi wõiks maſhina tegewuſe läbi ſeda raskuſt paigaſt äranihutada. Jah, ta on ka targu teinud, et ta omaſt üteluſeſt on ära põiganud, ſeſt ta ütleb, kui kesgi ſelle maſhina eſimeſe ratta weerend tunni ſees 10 tuhat korda (mis täitſa wõimata on) ümberajada wõib, ſiis käia ta wiimane ratas 100,000×1000 miljoni aasta ſees aga ühe korra ringi.

Siisgi on ennenimetatut prohwesſor Sturm natukeſe mõiſtlikumalt läbi arwanud, ta ütleb: „Kui Arhhimeedes oleks niiſuguſt hoowa teha tahtnud, millega ta maakera oleks tahtnud paigaſt ära nihutada, ſiis oleks temal nii palju puid tarwis läinud, kui kogu maakera peale puid kaswama mahub ja nii et puu puus kinni oleks ning

kõik puud piakſiwad 1000 jala pikkuſed olema ja ſiis ſaaks neiſt niiſuguſe maſhina, mille waral ſaeatuhande millioni (100,000,000,000) aasta ſees ühe 100-diku tolli maakera omaſt praeguſeſt paigaſt wõiks teiſe kohta nihutada. Jälle niiſamati wõimata olek. — Siisgi on aga ſelleſt kõigiſt jälle näha, kui arwamata ſuured on Jumala teud ja Tema on põhjakaare tühja peale rajanud ning maad üles ſäädnud rippuma ei ühegi asja külge; Tema ſiub wee pilwede ſiſſe kokku ja üksgi pilwe ei lähe lõhki; Tema on maad rajanud kindlaste, et ſee ei pia oma ſäätud paigaſt kõikuma ei jial ega igaweste.

Nüüd waatame weel mõne tähtſama asja Euroopaſt: nende kilda langeb kõige pealt Peetri kirik Rooma linnas, ſeda ehitati 108 aastat, ſee oli aastaſt 1506 kuni 1614 ja 12 kuuluſt ehituſe meiſtert oliwad järjepanni ſeal kallal tegewad olnud; ſelleks otstarbeks laskis paawſt Leo X Sakſeni munga läbi pattude andeks andmiſe ſedeleid müüa ja mäherduſe märatſuſe läbi tuli uſu ja kiriku puhastamine.

Kõige kõrgema torniga kirik on Münſtri kirik, mille pilt, kui ma mitte ei eksi, lapſena õndſaſt Dr. Kreuzwaldiſt Sakslaste kirjanduſe järele wäljaantud „Maailm ja mõnda“ ſees nägin.

Kolmas kõige tähtsam kirik on Londoni linnas olew Pauli kirik ja selle kiriku juures on iseäranes see asi tähtis, et ta kumaw torn seest nõnna wastukaeab ehk aukustika üleswõtmiseks nii omane on, et kui taskukell seal tiksub, et seda siis ühest kiriku otsast teise kuulda wõib ja et ka waiksem kui waikne sosin seal kuuldaw on. Kül Eesti eided seal kimbus olekswad, kunnaks neil nüid meie kirikutes ja lugemise majades julgewad nad kaunis waljuste üksteise käest küsida: „Kas küidik tuli piima?“ — ja teine wastab: „Ei, punik poegis.“ — Nimetatut Pauli kirik on Peeterburi Jisaku kiriku moodu; mõlemad uhked ehituseb.

Jah, ja kui jälle Jumala tegude peale waatame, sealt leiame et Ameerikas, sealiseis rohtlaenetes mammut puid leida on, millede ladwad weel kõrgemale taewa poole ulatawad, kui need tornid, aga uuemal aeal on Eifelli torn Pariisiis kõige kuulsam ja weel kuulsamat tahetakse Londonis ehitada.

Kõikide kuningate ja keisrite paleedest on paawsti palee, „Waatikani“ sos kõige rohkema tubadega, neid olla seal tüki 10,145. Siiski olu pooleşt ei ole need suured.

Temse jõe alt läbikäidaw kanaal on kül ka tähtis ehitus, aga mitu kümmend kord suuremaid kanaalisi ep ole Jumal ehitanud oma sõna läbi.

Arwawad ometegi targad et Euroopa ja Ameerika wahel kõige suurem loodusе tunel on, seşt kui aastal 1755 Lissaboni linnas maawärisemine oli, siis kuuldi seda ka sellel silmapilgul Ameerikas, aga kas see üsna tühi, wõi osalt weega täidetud on, seda ei tea kesgi. Saksamaal on niisngusteşt loodusе tuneliteşt kõige tähtsamad Baumanni, Bieli ning Mugendorffi koopad. Ameerikas, Kenduki maakondas käis kuulus reisija Ward 19 tundi piki niisuguşt tunelit edasi ja ei leidnud otsa ja kuulus uurija Baaker eksis niisuguste tunelites oma perega ära ning leidis waşt mõne pääwa päraşt jälle selle koha, kuşt wälja saada wõis.

Et aga ka Tallinna Wene-uulitsalt tunel Biritale käia, see ep ole tõsi; aga teine pool Lihula Matsalu järel olewa Liiwa-kõrtsu ligidalt liiwa pealt käiwad 2 niisuguşt tunel-kuristikku Petaluse küla hiie peale, põhjatu hallikasse wälja, ja rahwas räägib koguni, et kuristikud neelata waheşt haned ja muud linnud sealt alla.

Kõige suuremad kellad maa peal on Moskwa linna „tsaar-kolokol“ ja „baljshoi-kolokol;“— esimene 23,772 ja wiimane 7,800 leisikaşt raske ning mõlemad on Bagdanowi juures walatud. Peaaegu sarane kell kui wiimane Moskus on, on ka Pekingi linnas Hiinamaal. — Saksamaal walati Prantsuse maalt

wõidetud suurtükkidest suur 6,000 leisikane keisri-kell, aga kaks korda läks see töö nurja ja tuletab meile kõigile Shilleri kella laulu sees ettetulewat maanitsust wirkusele meele. Jah, head ja ilusad on need kellade hääled, aga mis on need kõik selle hääle wastu, kus ükskord hüitakse: „Kõik surnud tõuske üles!“ See kaeab weel kõwemine, ja mõeuwamalt, kui kõne Siinai mäe pealt. Seepärast siis jälle ja õigusega: kui suur oled Sina, oh Jumal ja kui tillukene olen mina!

Peeterburi linnas olew botaanika aed ja Eremetashe on waidlemata ka nende maailma imede hulka lugeda; seal wõib inimene tõeste imestelemise wäärilisi asju näha.

Jah, küla Jutsike wõtab weega triiki täidetud kapa kõrwast kinni, keerutab seda nii wiledaste ringi et ei wee tiba sealt seest wälja ei kuku. Lahutuse kunsti uurija paneb weega täidetud klaasi ratta sisepoole sõrwa peale ja aeab ratast nii ümber, et ei klaas ega wesi sealt ei warene, ja rumal inimene mõtleb: see on silmamoondamine. — Kui palju enam piaksime Sind, kallis taewane Jumal, Sa taewa ja maa Looja! imestelema, tänama ja kiitma.

H. Kiwi.

